

ступеня кандидата педагогічних наук: спец. 13.00.07 – теорія і методика виховання. Луганськ, 2007. 23 с.

2. Виховання громадянської культури. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://readbookz.com/book/172/5496.html>

3. Педагогічні умови виховання громадянської правової культури старшокласників у процесі позакласної роботи. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/19891-pedagogichni-umovi-vihovannya-gromadyansko%D1%97-pravovo%D1%97-kulturi-starshoklasnikiv-u-procesi-pozaklasno%D1%97-roboti.html>

4. Дерев'янюк Н., Костів В. Формування громадянської культури особистості школяра: навч.-метод. посіб. / за ред. В. Костіва. Київ: ТОВ «Праймдрук», 2011. 352 с.

Павленко Юлія,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти,
природничих і математичних дисциплін
та методик їх викладання
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
e-mail: iuliia.pa77@gmail.com

КУЛЬТУРА НОСІННЯ І ДОСЛІДЖЕННЯ ВИШИВАНКИ УКРАЇНСЬКОЮ ІНТЕЛІГЕНЦІЄЮ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Ключові слова: українська вишивка, мода на вишиванку, Іван Франко, Олена Пчілка, Володимир Короленко, Віра Роїк, Полтавщина.

У наш час одягнути вишиванку – модно та престижно. Практично кожен сучасний українець у своєму гардеробі має вишитий одяг. Однак, виявляється, що до середини ХІХ століття національне вбрання носили переважно селяни. І лише згодом українська еліта підносить вишиванку до рівня класичного європейського костюма, й таким чином демонструє свій національний вибір.

Ця публікація є вшануванням пам'яті не просто відомих українських модників, а визначних українців, які наприкінці ХІХ – початку ХХ століття всупереч канонам, заборонам і наказам давали вартісні національно-культурні просвітницько-виховні уроки з українства. При цьому автор робить акцент на полтавських сторінках в історії піднесення української вишиваної цінності.

Іван Якович ФРАНКО (1856–1916) був знаним експериментатором, зокрема й у моді. Свого часу він уперше прирівняв до вишуканої європейської одяжної

класики вишиту полотняну сорочку в народному стилі, уперше в історії одягнув вишиванку під чоловічий костюм-трійку та носив разом із краваткою. Вишитий одяг І. Франко носив скрізь: вдома та «в люди», вона була органічною складовою життя письменника.

Цікавий факт: у 1967 році Анна Франко-Ключко, донька Івана Франка, під час свого приїзду в Україну передала Музеєві Івана Франка у Львові полтавську мережану сорочку батька, яку зберігала «як найцінніший скарб» [3]. За даними музею, сорочку вишивала відома решетилівська майстриня Олена Самойлович на замовлення Миколи Лисенка, якого, у свою чергу, про це просила Ольга Франко, а Христя Алчевська привезла замовлення Франкам. Ця сорочка – унікальна річ, вишита білими нитками по білій тканині, у поєднанні кількох технік вишивання – мережки з настилом і прутиком із зубцюванням.

Яскравою представницею жіночої половини української інтелігенції межі ХІХ – ХХ століть є *Олена Пчілка*, уроджена *Ольга Петрівна ДРАГОМАНОВА*, у шлюбі *КОСАЧ (1849–1930)*, мама Лесі Українки, відома українська етнографиня, письменниця і громадська діячка, родом із Гадяча, що на Полтавщині.

За ініціативою матері всі діти Косачів змалечку носили народний вишиваний одяг, усі три доньки (Леся, Ольга, Ізидора) вправно вишивали й услід за прогресивною матір'ю прикрашали класичні блузи й сукні елементами української національної вишивки, про що свідчать численні світлини сім'ї Косачів, опубліковані зокрема у виданні Т. Скрипки «Родові гнізда Драгоманових-Косачів: їх устрій та культура» [2].

Як авторка першої ґрунтовної роботи з української орнаментики, альбому «Український народний орнамент: вишивки, ткани, писанки» (1876 р.), Олена Пчілка виграла гран-прі на I Всесвітній виставці в Парижі й за своє життя перевидавала цю збірку п'ять разів, щоправда перше видання в повному обсязі не збереглося, а лише окремі його частини знаходяться у фондах різних музеїв України. Від самої смерті авторки і донині ведеться активне відновлення її етнографічних збірок, видано репринти праць. Так, у шостому (посмертному) перевиданні «Українських узорів» читаємо заповіді визначної українки: «Бажано, щоб наші вишиванки зоставалися при своїй давній, властивій їм, красі» [4, с. 2]. Винятковим науковим підходом авторки було її прагнення знайти спільне, а не відмінне в орнаментах вишивки різних регіонів України. Далекоглядним стало також її застереження щодо ймовірності втрати багатьох прадавніх українських швів і вишиваних технік через політику насаджування більш простого у виконанні та відносно «молодого» західноєвропейського хрестика, історія розвитку якого ледь сягнула 150 років і який називають також «брокарівським», від імені Г. Брокара, підприємця, який, власне, завіз та пропагував цю техніку шиття на наших землях.

Володимир Галактіонович КОРОЛЕНКО (1853–1921) – відомий російсько-український письменник, народився в Житомирі, а останні двадцять років життя

разом із родиною мешкав у Полтаві та вирізнявся українолюбними поглядами. Серед світлин В. Короленка є одна, де письменник у вишиванці. Мало фактів відомо про цей знімок, однак молодий чоловік (на фото В. Короленкові 23 роки) подарував його майбутній дружині Євдокії ще задовго до шлюбу.

Не менш цікавою є інформація про те, що Володимир Короленко мав дружні стосунки з родиною знаної української майстрині-вишивальниці Віри Роїк, котра приходилася похресницею письменника [1].

Віра Сергіївна РОІК (1911–2010) народилася в місті Лубни Полтавської області на початку ХХ століття. Свій найперший у житті рушник вона вишила для Володимира Короленка. «Кримська полтавка», як сама себе любила називати Віра Сергіївна, прожила довге життя – 99 років, великою частиною якої є любов до вишивки. Після Другої світової війни переїхала до Сімферополя і там популяризувала українські вишивальні традиції. Її роботи є в багатьох музеях України і світу, у них майстриня використовувала близько 300 швів.

Отже, українська вишивка – унікальне явище Вселенського масштабу!

Література

1. Віра Роїк : геній української вишивки. *Лубенська районна державна адміністрація. Полтавська область*. 2018. URL: <http://lubny.adm-pl.gov.ua/page/vira-sergiyivna-roiyik>
2. Скрипка Т. Родові гнізда Драгоманових-Косачів : їх устрій та культура. Київ : Темпора, 2013. 655 с.
3. Тихолоз Н. Вишиванка в родині Франків : від коду роду до коду народу. *Франко : наживо / Franko : Live (Авторський проект Наталі та Богдана Тихолозів)*. 2017. URL: <https://frankolive.wordpress.com/>
4. Українські узори : зібрала Олена Пчілка (О. Косач) / передм. К. Дацького. 6-е вид. Новий Ульм : Вид-во «УВ» [Німеччина], 1947. 10 с. URL: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11927/file.pdf>

Паска Тарас,
*аспірант кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника»,
e-mail: taraspaska5@gmail.com*

ГУЦУЛЬСЬКА ВИШИВКА І ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Ключові слова: Гуцульщина, гуцульщинознавство, декоративно-прикладне мистецтво, гуцульська вишивка, етнокультурна ідентичність.